

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Румяна Божинова,
ИИНЧ – БАН

На дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“

Автор: Георгиос Димитриос Вамвакас

Тема: „Поведенчески проблеми и мениджмънт в класната стая при ученици от 1 до 6 клас в Р. Гърция“

Научен ръководител: Доц. д.н. Стоил Мавродиев

Актуалност на темата

Поведението на децата в периода на началните класове се отличава със сложни и често противоречиви тенденции на регулация. То отразява влиянието на поредица от фактори – от вътрешните интенции, през моделите на подражание до външно задаваните правила и норми на поведение. Това е съпроводено с различни форми на проблемен тип поведение, прояви, които през последните десетилетия прогресивно нарастват. Обикновено те се свързват със социалните условия, при които днес децата живеят и се развиват, от друга страна, с формите на работа в училище, преимуществено насочени към обучение и овладяване на знания и пренебрегване на управлението на детското поведение.

Посоченото по-горе очертава актуалността на избраната от Георгиос Вамвакас дисертационна тема, която предполага разкриване на значими страни на регулация на поведението в периода 6-11 години, посредством менажирането му от страна на учителя в клас. Подобно изследване съчетава в себе си научната с приложната си значимост. При това тя е валидна не само за Република Гърция, а за всички страни, в които проблемното поведение на децата е в центъра на вниманието на училището и обществото като цяло.

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд обхваща 147 страници, в рамките на които са разположени три глави, увод, обобщение, изводи, приноси, литература и приложения. Резултатите са илюстрирани с 89 таблици и 7 фигури. Цитирани са 109 източника, 10 от тях са на кирилица, 41 на гръцке и 58 на латиница. Работата е добре структурирана, в съответствие с емпиричния ѝ харктер.

В *Първа глава* на дисертацията успешно са изведени теоретичните предпоставки на изследването. Следваната стратегия на изложение е насочена към въвеждане на основните за работата променливи, а също към проблемните страни в тяхното изучаване. Дефинирано е проблемното поведение при учениците като психологичен феномен, описан е широкия му диапазон от форми, потърсени са факторите предпоставящи или съдействащи за неговото проявяване.

Подчертано обстойно е представен проблема „управление в класната стая“. Изведени са основните му аспекти. Акцентирано е върху: целево ориентираните модели, моделите за управление на решнията, кризисноориентираните научни модели, моделите за измерване на образователната ефективност, моделите за самооценяване на училищното звено. Отбелязани са техниките на мениджмънт в класната стая. Разгледан е потенциалът на влияние, който притежава индивидът, в зависимост ролята която има, по отношение на другите хора.

Първа глава е подчертано целенасочено изградена. В нея ясно са очертани в теоретичен и емпиричен план аспектите, които са съществени за поставянето на дисертационното изследване.

Вората глава на дисертацията е посветена на постановката и дизайна на изследването. Трябва да се отбележи, че целта и задачите са ясно формулирани и обвързани с конкретни хипотези. Съгласно тях дисертационното изследване е насочено към изучаване на поведенческите проблеми при ученици от 1 до 6 клас в Р. Гърция и мениджмънта в класа, както и техниките за мениджмънт в класната стая.

Две от основните задачи на изследването са свързани със създаване и прилагане на програма за мениджмънт в класната стая при ученици от 1 до 6 клас в Р. Гърция и с разкриване на ефективността на конкретната програма по отношение на постиганите резултати (равнище на емпатииност и сплотеност) и възприятие за образа на учителите при изследваните ученици. Подобна постановка ясно показва експерименталния

характер и значимостта на изследването, както от научна, така и от приложна гледна точка.

Съществена предпоставка за качеството на проведеното от докторанта изследване е целесъобразния подбор на извадката и изследователските методи. Правомерно са създадени две изследвани групи лица - експериментална и контролна група. Те са уеднаквени по отношение на: сплотеност, пол и възраст. Постигната е включително много добра вътрегрупова възрастова разпределеност в изследвания диапазон 6-11 години.

Включените в изследването методи са в съгласие с целите на изследването и изискванията за надеждност на получаваните резултати. Методите (Въпросник за емпатийност, Въпросник за изучаване на образа на учителите, Въпросник за диагностика на педагогическата власт на учителя, Въпросник за групов сплотеност) са приложени в края на работата, а в самия текст са изложени съответните показатели и тяхното извеждане. Към методите на изследване се отнася и програмата за мениджмънт в класната стая, подготвена от докторанта специално за дисертационното изследване. Нейното описание е показателно за широк и сериозен потенциал на въздействие, който тя носи. Смятам, че освен като приложение, е целесъобразно представянето ѝ в някакъв вариант в основния текст на дисертацията. Тя има централно място в дисертационното изследване.

Процедурата на изследването също е насочена към висока достоверност на изследователските резултати. Подходящо са планирани и проведени отделните елементи от изследването – формиране на извадка и групи, предхождащо експерименталното въздействие изследване, експериментално въздействие (програма за мениджмънт в класната стая) и изследване след експерименталното въздействие. Приложени са и адекватни методи за статистически анализ на данните (честотен анализ, тест на Мак Немар (McNemar) за две зависими извадки и дихотомни променливи, t-тест за независими и за зависими извадки, корелационен анализ (по Пийърсън) и линеен регресионен анализ.

Известни претенции могат да бъдат предявени към логиката в подреждането на отделните подчасти – целта, задачите и хипотезите на изследването по идея са тясно обвързани едно с друго и предполагат последователно представяне. Това като цяло прави по-ясна концепцията на изследването.

Резултатите от изследването са представени и обсъдени в *Трета глава*. Изложението в тази част е добре структурирано. Видим е стремежът на докторанта

максимално точно да опише и илюстрира резултатите за експерименталната и за контролната група и сравнението между тях, направено в рамките на пет параграфа. Статистически доказаните тенденции коректно са интерпретирани в частта означена като **Обобщение**. Дисертацията добива завършен вид с изведените в края **Изводи**, които отразяват получените доказателства по отношение на целта и задачите на проведеното изследване.

Като цяло последните две подчасти могат да имат по-разгърнат вид, съобразно обема, сложността и качеството на направеното изследване.

Оценката ми за представения от Вамвака дисертационен труд е категорично положителна независимо от някои бележки по хода на рецензията.

Научните и приложните приноси на рецензираната дисертация могат да бъдат открити в няколко основни насоки, които докторантът в общи линии адекватно е отразил:

1. Изведена е концепция за значимите фактори на влияние, свързани с проблемното поведение на ученика и възможността те да бъдат повлияни;
2. Създадена е програма за мениджмънт на поведението на учениците от 1-ви до 6-ти клас, предполагаща промяна на индивидуалното равнище на: емпатииност, сплотеност, възприятие за учителя ;
3. Установено е положителното влияние на експериментална програма за мениджмънт в класната стая, върху индивидуалното равнище на емпатииност и на сплотеност (повишаването им), съответно на преследваните от нея (програмата) цели;
4. Установено е положителното влияние на експериментална програма за мениджмънт в класната стая върху промяна на възприемания образа на учителя и неговата педагогическа власт при ученици от 1-ви до 6-ти клас, съответно на стоящите пред програмата цели.

Публикации по дисертационния труд

Приложени са три самостоятелни публикации по темата на дисертацията, реализирани в периода на работа върху дисертацията. Те са публикувани на английски език (в Годишник по психология, Благоевград, ЮЗУ).

Приложения от Георгиос Вамвакас **реферат** отразява достатъчно пълно и точно дисертационния труд и отговаря на съответните изисквания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Предложеният от ГЕОРГИОС ДИМИТРИОС ВАМВАКАС дисертационен труд на тема: „ПОВЕДЕНЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ И МЕНИДЖМЪНТ В КЛАСНАТА СТАЯ ПРИ УЧЕНИЦИ ОТ 1 ДО 6 КЛАС В Р. ГЪРЦИЯ“ показва неговата много добра теоретична и методологична подготовка, умение да анализира и систематизира научно знание, възможности за поставяне и провеждане на сериозни научни изследвания и подчертан интерес към научно-приложни проблеми в областта на педагогическата и възрастовата психология.

Дисертационният труд напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за прилагането му. Посоченото по-горе ми дава основание с убеденост да гласувам за присъждането на ГЕОРГИОС ДИМИТРИОС ВАМВАКАС образователната и научна степен „Доктор“ по направление „Психология“.

2. 01. 2023 г.

Проф. д-р Румяна Божинова